

Asia: VN/24437/2024

Lausuntopyyntö metsäbiotalouden tulosperusteiset tuet -työryhmän muistiosta

1. Yleinen palaute työryhmän muistiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Muistiossa ehdotettu tulosperusteinen tuki on ympäristöhyötyjen saavuttamisen näkökulmasta monella tapaa selkeä parannus perinteiseen, määriteltujen toimenpiteiden toteuttamisesta syntyvien kustannusten korvaamiseen perustuvaan malliin. Ehdotettu tukimalli kohdentuu etukäteen määritettyjen tulosten saavuttamiseen ja on siten todennäköisesti kustannusvaikuttavampi menetelmä. Pilotoitaviksi valitut vaihtoehdot ovat sinällään kannatettavia, mutta raportin kappaleissa 6 ja 11 on esitelty perusteellisesti useita muitakin vaihtoehtoja, esimerkiksi vesistökuormituksen vähentäminen kosteikkojen avulla olisivat olleet vähintään yhtä tärkeitä pilotoitavia kohteita. Nyt valittujen pilottien priorisointia ei ole muistiossa perustelu lainkaan.

Toinen keskeinen ongelma liittyy pilottien toteuttamisen ja niistä kertyvän kokemuksen aikatauluihin. Osa piloteista käynnistyy vasta 2027, mutta silti pilotointi on suunniteltu päättyväksi jo samana vuonna. Vaarana on, että kokemukset uusien tukimallien toteuttamiskelpoisuudesta nykyisen tukijärjestelmän mukaisiin tukiin verrattuna jäävät kovin ohuiksi.

Metsäbiotalouden tiedepaneelin pääviestit:

1. Tulosperusteinen tuki on ympäristöhyötyjen saavuttamisen näkökulmasta kannatettava.
2. Tiedepaneeli katsoo kuitenkin, että pilottien priorisoinnit on syytä perustella ohjaamaan jatkotoimia. Erityisesti 30 metrin suojavyöhyke valittujen virtavesien rannoilla on vaikuttavuuden kannalta lupaava. Pilottien toteuttamiselle on myös varattava riittävästi aikaa.
3. Tutkitun tiedon mahdollisimman laaja hyödyntäminen toimenpiteiden kohdentamisessa on tärkeää, joten esimerkiksi Syken tuottamaa pienvesien valtakunnallisen tilan arvioinnin ja mallinnuksen (PUROHELMi) aineistoa kannattaa hyödyntää mahdollisuuksien mukaan.

2. Tulosperusteisten tukien ja ympäristöllisen tarjouskilpailun vahvuudet ja heikkoudet verrattuna perinteiseen tukijärjestelmään, jossa korvataan kustannuksia ja tulonmenetyksiä.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Muistiossa ehdotettu tulosperusteinen tuki on ympäristöhyötyjen saavuttamisen näkökulmasta monella tapaa selkeä parannus perinteiseen, määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamisesta syntyvien kustannusten korvaamiseen perustuvaan malliin. Ehdotettu tukimalli kohdentuu etukäteen määritettyjen tulosten saavuttamiseen ja on siten todennäköisesti kustannusvaikuttavampi menetelmä.

3. Työryhmän esittämien pilottiehdotusten toteuttamiskelpoisuus.

3.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1

-

3.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2

Metsälaki, vesilaki ja luonnonsuojelulaki antavat pienvesille ja niiden rantametsille jonkin verran suojaa, mutta vain epäsuorasti. Myös metsäsertifikaatit edellyttävät suojavyöhykkeiden jättämistä virtavesien rannoille, mutta siitä huolimatta vuoden 2018 luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan Suomen pienvesien (mm. latvapurot, lähteet ja lähdepurot) tila on heikko ja pääasiallinen tilaa heikentävä tekijä on metsätalous, erityisesti ojitukset ja hakkuut. Tämä pilotti, joka esittää vähintään 30 m suojavyöhykettä valittujen virtavesikohteiden rannoille, täydentäisi siis merkittäväällä tavalla sertifikaatteja ja lainsäädäntöä.

Tukea ehdotetaan kohdennettavaksi alueille, joilla "vesiensuojelua tulisi erityisesti tehostaa ja alueille, joilla on erityisiä ennalta määriteltyjä luontoarvoja". Valittavien kohteiden merkitystä ehdotetaan arvioitavaksi mm. Syken tuottaman Virtavesien lohikalakannat aineiston avulla. Monimuotoisuuden arvioimiseen pelkkä lohikalojen esiintymiseen perustuva aineisto antaa kuitenkin varsin suppean pohjan ja sen sijasta/rinnalla olisi syytä hyödyntää esim. Syken tuottamaa pienvesien valtakunnallisen tilan arvioinnin ja mallinnuksen (PUROHELMi) aineistoja.

Muistiossa esitetään priorisoitaviksi kohteiksi latva- ja lähdepuroja, joiden valuma-alueella ei ole ojituksia. Tämä on kannatettava lähtökohta, mutta koska virtavesissä ekologiset vaikutukset kumuloituvat alavirtaan päin, tulisi laajoille, useiden maanomistajien alueille ulottuville kohteille antaa merkittävästi ehdotettua enemmän painoarvoa tarjousten pisteyttämisessä ja/tai tuen korottamisessa.

Tähän pilottiin liittyvä hoito- ja kunnostusveloitteen määrääikaisuus on ongelmallinen, koska veloitteen päätyttyä maanomistajalla olisi oikeus korjata puut suojavyöhykkeeltä, mikä aiheuttaisi saavutettujen ympäristöarvojen menetyksen suurelta osin.

3.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Soiden ojitus metsätaloutta varten on kenties suurin paitsi suomalaista suoluontoa, myös vesistöjämme muokannut tekijä. Esimerkiksi Suomen luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnissa vuonna 2018 lähteiköt arvioitiin koko maassa vaarantuneiksi ja Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisiksi, ja kehityssuuntaa pidettiin edelleen negatiivisena. Saman luokittelun saivat myös havumetsävyöhykkeen purot ja pikkujoet. Molemmissa tapauksissa keskeisiksi uhkatekijöiksi nähtiin ojitukset ja metsien uudistamis- ja hoitotoimet. Soiden ennallistamisen valitseminen tulospäätöksen tuen pilottihankkeeksi on erittäin perusteltua. Ennallistamiskohteet ja -menetelmät on valittava kuitenkin siten, että ennakoitu ilmastohaitta (päästöjen lisääntyminen ilmakehään ja vesistöihin) olisi mahdollisimman pieni ja ennakoitu luonnonmonimuotoisuushyöty mahdollisimman suuri.

Toimenpiteiden onnistuminen ehdotetaan arvioitavaksi kahdeksan vuoden kuluttua niiden suorittamisesta, ja mittareina käytettäisiin esimerkiksi virtaavien ojien puuttumista, suokasvillisuuden palautumista ja kuolleen puun määrää. Kasvillisuuden palautumisen näkökulmasta kahdeksan vuotta voi osoittautua liian lyhyeksi ajaksi, koska palautumisprosessi voi siinä vaiheessa olla vielä kesken. Pilotin perusteluissa on – aivan oikein – useassa kohtaa mainittu vesien laadun ja vesiluonnon tilan paraneminen soiden ennallistamisen pitkäaikaisena lopputuloksena, mutta valintakriteereissä ja saavutettujen ympäristöhyötyjen arvioinnissa ei ole lainkaan vesistöihin liittyviä mittareita. Todennäköisesti soiden ennallistaminen kuitenkin auttaa hillitsemään esimerkiksi viime aikoina paljon esillä ollutta sisävesien tummumiskehitystä; tämä muutos olisi myös sangen helposti mitattavissa.

3.4 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

-

4. Millaisia vaikutuksia työryhmän esittämällä tuella olisi?

4.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

-

4.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Tähän pilottiin liittyvä hoito- ja kunnostusvelvoitteen määräaikaisuus on ongelmallinen, koska velvoitteen päätyttyä maanomistajalla olisi oikeus korjata puut suojavyöhykkeeltä, mikä aiheuttaisi saavutettujen ympäristöarvojen menetyksen suurelta osin.

4.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Vaikka soiden ennallistamisen ilmastohyödyistä on viime aikoina kiistelty julkisuudessa, on tuore tutkimustieto osoittanut, että ennallistamisen vaikutukset suoluonnon monimuotoisuuteen ovat selkeästi positiiviset. Vaikka vaikutus alapuolisten vesistöjen veden laatuun saattaa aluksi olla jopa negatiivinen, ovat pitkän tähtäimen vaikutukset sekä veden laatuun että vesiluonnon monimuotoisuuteen hyvin todennäköisesti positiivisia.

Todennäköisesti soiden ennallistaminen auttaa hillitsemään esimerkiksi viime aikoina paljon esillä ollutta sisävesien tummumiskehitystä; tämä muutos olisi myös sangen helposti mittauksin todennettavissa.

4.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

-

5. Kehittämisehdotukset työryhmän pilottiehdotuksiin.

5.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

-

5.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Pilotoitaviksi valitut vaihtoehdot ovat sinällään kannatettavia, mutta raportin kappaleissa 6 ja 11 on esitelty perusteellisesti useita muitakin vaihtoehtoja, esimerkiksi vesistökuormituksen vähentäminen kosteikkojen avulla olisivat olleet vähintään yhtä tärkeitä pilotoitavia kohteita. Pilottien priorisoinnit on syytä perustella ohjaamaan jatkotoimia. Niiden toteuttamiselle on myös varattava riittävästi aikaa.

Monimuotoisuuden arvioimiseen pelkkä lohikalojen esiintymiseen perustuva aineisto antaa varsin suppean pohjan ja sen sijasta/rinnalla olisi syytä hyödyntää esim. Syken tuottamaa pienvesien valtakunnallisen tilan arvioinnin ja mallinnuksen (PUROHELMi) aineistoja.

Laajoille, useiden maanomistajien alueille ulottuville kohteille antaa merkittävästi ehdotettua enemmän painoarvoa tarjousten pisteyttämisessä ja/tai tuen korottamisessa.

Tähän pilottiin liittyvä hoito- ja kunnostusveloitteen määräaikaisuus on ongelmallinen, koska veloitteen päätyttyä maanomistajalla olisi oikeus korjata puut suojavyöhykkeeltä, mikä aiheuttaisi saavutettujen ympäristöarvojen menetyksen suurelta osin.

5.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Valintakriteereissä ja saavutettujen ympäristöhyötyjen arvioinnissa voisi soveltaa myös vesistöihin liittyviä mittareita.

5.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

-

